

Латковський П.П.,

кандидат юридичних наук, доцент

Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту

Національного університету «Одеська юридична академія»

<https://orcid.org/0000-0002-2406-766X>

УДК 336.74:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5666.2025.3.25>

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Вступ. Криптовалюти сьогодні стали важливим елементом фінансових ринків, виступаючи невід'ємною частиною сучасного світового фінансового середовища, викликаючи значний інтерес як серед інвесторів, так і серед регуляторів. Зростання їх популярності супроводжується численними викликами, пов'язаними з регулюванням обігу криптовалют і їхнім впливом на міжнародну фінансову безпеку.

Одним із ключових аспектів цієї проблематики є відсутність єдиного підходу до регулювання криптовалют у різних країнах, що створює можливості для різного роду зловживань. Однак не тільки це ускладнює контроль за транскордонними операціями та підвищує ризики для глобальної фінансової стабільності, наявним є децентралізований характер криптовалют, що робить їх привабливими для незаконної діяльності, такої як відмивання грошей та фінансування тероризму. Це створює додаткові виклики для правоохоронних органів і фінансових регуляторів, які намагаються запобігти використанню криптовалют у злочинних цілях. Водночас, технологічні інновації, що лежать в основі криптовалют, такі як блокчейн, можуть бути використані для підвищення прозорості та ефективності фінансових систем, якщо їх інтеграція буде здійснюватися з урахуванням відповідних регуляторних вимог.

Важливим аспектом є вплив криптовалют на монетарну політику та фінансову стабільність. Зростання популярності криптовалют може зменшити ефективність традиційних інструментів монетарної політики, таких як процентні ставки, оскільки криптовалюти можуть стати альтернативою національним валютам. Це викликає занепокоєння серед центральних банків, які намагаються знайти баланс між інноваційним розвитком і стабільністю фінансової системи.

Отже, особливої актуальності набуває розроблення ефективних механізмів регулювання, які б забезпечували захист інвесторів і підтримува-

ли фінансову стабільність, не перешкоджаючи розвитку фінансових технологій. Зазначене зумовлює необхідність розгляду питань, пов'язаних із впливом криптовалют на обсяг і динаміку грошової маси, а також із їх співвідношенням із національними (фіатними) валютами різних країн.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей регулювання ринку криптовалют та з'ясування викликів, з якими стикається міжнародна фінансова безпека у зв'язку з волатильністю криптовалют.

Результати дослідження. Виступаючи невід'ємною частиною фінансової системи, криптовалюти в сучасному світі викликають суттєвий інтерес. З моменту появи першої криптовалюти, біткоїна, у 2009 році, коли було випущено перші 50 біткоїнів (bitcoins), ринок цифрових активів зазнав значних змін, перетворившись з маловідомого явища на глобальний фінансовий феномен. Термін «криптовалюта» став широко використовуватися з квітня 2011 року після публікації статті Andy Greenberg «Crypto Currency» у журналі Forbes.

Зростання популярності криптовалют супроводжувалося не лише збільшенням їхньої капіталізації, але й підвищенням уваги з боку урядів та міжнародних організацій, які прагнули зрозуміти та регулювати цей новий фінансовий інструмент.

З часом стало зрозуміло, що регулювання ринку криптовалют є складним процесом через його децентралізовану природу та відсутність єдиного центру контролю. Це створювало виклики для традиційних підходів до фінансового регулювання, які зазвичай базуються на централізованих моделях. Крім того, криптовалюти часто використовуються для анонімних транзакцій, що ускладнює їх відстеження та контроль. Це викликає занепокоєння щодо можливого використання криптовалют для незаконних дій, таких як відмивання грошей та фінансування

тероризму. Багато законопроектів, присвячених врегулюванню порядку обігу криптовалют, їх оподаткування, вносилися на розгляд Верховної Ради України. У 2022 році вийшла стаття І. Дашутіна «Криптовалюта в Україні має правову форму т.з. «віртуального активу» [1], в якій вчений зазначає, що, з одного боку, виникає питання про обґрунтованість нормативно-правового регулювання цих суспільних відносин, а з іншого боку, такі відносини пов'язані з обігом певних цінностей, а отже й з отриманням під час або в результаті такого обігу певної вигоди (прибутку/доходу), що викликає питання щонайменше про оподаткування. Дійсно питання оподаткування цифрових інновацій мають вагомое значення для стабільності міжнародної фінансової системи, виступаючи викликами для міжнародної фінансової безпеки.

В Україні Національним банком у 2014 році Bitcoin було визначено як грошовий сурогат, не забезпечений реальною вартістю. Дана норма і сьогодні продовжує діяти, не дивлячись на те, що у 2020 році законопроектом «Про віртуальні активи» [2] поняттям віртуального активу охоплювалися не тільки криптовалюти, а й нематеріальні блага, що є об'єктами цивільних прав, які мають вартість та виражені сукупністю даних в електронній формі. Сьогодні і Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (п. 13 ч. 1 ст. 1) [3], закріплено визначення віртуального активу, як цифрового вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або передавати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. має набути чинності тільки з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, але не раніше дня опублікування самого Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. Тож, 13.03.2022 р. Верховною Радою України було одержано Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами» за № 7150 [4]. Обґрунтовуючи необхідність прийняття цього акту, у пояснювальній записці до проекту даного Закону було зазначено, що прийняття законопроекту суттєво підвищить рівень конкурентоспроможності цифро-

вої економіки України, сприятиме укріпленню міжнародного іміджу України як високотехнологічної держави, яка випереджальними темпами здійснює цифрову трансформацію. Однак, Комітетом з питань бюджету було проведено бюджетну експертизу до законопроекту № 7150 та зроблено висновок, що законопроект матиме вплив на показники бюджету (може призвести до зменшення доходів бюджетів від податків у поточному та наступних роках залежно від практики застосування даної законодавчої ініціативи). Загалом Мінфін висловив зауваження щодо законопроекту та його не підтримав.

Вже 24 квітня 2025 року Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики на своєму засіданні розглянув проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні (реєстр. № 10225 від 07.11.2023) та проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні (реєстр. № 10225-1 від 17.11.2023) [5].

Було зазначено, що обидва документи є проектами законів України, які вносять зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів, зокрема, пропонують викладення в новій редакції Закону України «Про віртуальні активи», з метою створення правової бази для регулювання віртуальних активів. Їх спрямування на легалізацію цієї сфери, встановлення правил оподаткування та регулювання діяльності учасників. Незважаючи на спільну мету та деякі спільні риси, однакові положення та концепції, документи мають відмінності у деталізації, підходах та акцентах щодо регулювання сфери віртуальних активів в Україні. Тож було прийнято рішення, доопрацювати законопроект відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України з урахуванням пропозицій та зауважень, висловлених у висновках комітетів Верховної Ради України.

Міжнародна фінансова безпека також стикається з викликами, пов'язаними з волатильністю криптовалют. Як зазначив вчений Д. Кобильник, досліджуючи оподаткування операцій з віртуальними активами, в умовах євроінтеграції слід враховувати і досвід європейських країн в сфері оподаткування операцій з віртуальними активами [6]. Різкі коливання цін на цифрові активи можуть мати значний вплив на фінансові ринки, створюючи ризики для інвесторів та

фінансових установ. У зв'язку з цим, регулятори намагаються знайти баланс між захистом інвесторів та стимулюванням інновацій у сфері фінансових технологій. Це завдання ускладнюється тим, що різні країни мають різні підходи до регулювання криптовалют, що може призводити до виникнення ще більше питань та створення нерівних умов для учасників ринку.

Важливим аспектом є також технологічні виклики, пов'язані з безпекою криптовалютних платформ. Хакерські атаки на біржі та гаманці криптовалют стають все частішими, що підриває довіру до цього ринку. Це вимагає від регуляторів розробки нових стандартів безпеки та механізмів захисту інвесторів. Водночас, технологічні інновації, такі як блокчейн, пропонують нові можливості для підвищення прозорості та ефективності фінансових операцій, що може сприяти зміцненню міжнародної фінансової безпеки. Зрозуміло, що регулювання ринку криптовалют є складним завданням, яке вимагає міжнародної співпраці.

У сучасному глобалізованому світі криптовалюти стали важливим елементом фінансових ринків, викликаючи значний інтерес з боку і інвесторів, і регуляторів, і науковців. Одним із ключових викликів, що постають перед міжнародною фінансовою системою, є забезпечення ефективного регулювання ринку криптовалют. Це питання набуває особливої актуальності у зв'язку з високою волатильністю криптовалют, їхньою здатністю обходити традиційні фінансові системи та потенційними ризиками для фінансової стабільності. У цьому контексті важливим є виявлення основних проблем та викликів, з якими стикаються регулятори у процесі контролю за ринком криптовалют.

І тут необхідно звернути увагу на відсутність єдиних міжнародних стандартів регулювання криптовалют. Кожна країна розробляє власні підходи до регулювання, що призводить до фрагментації ринку та створює можливості для арбітражу регуляторних вимог. Наприклад, у Сполучених Штатах криптовалюти регулюються як цінні папери, тоді як у Європейському Союзі вони можуть класифікуватися як фінансові інструменти або електронні гроші залежно від їхніх характеристик. Така різноманітність підходів ускладнює координацію між країнами та створює ризики для міжнародної фінансової безпеки.

Важливою проблемою є забезпечення прозорості та підзвітності операцій з криптовалютами. Анонімність, яка є однією з ключових харак-

теристик криптовалют, ускладнює відстеження транзакцій та ідентифікацію учасників ринку. Це створює сприятливі умови для відмивання грошей, фінансування тероризму та інших незаконних дій. Сьогодні існує нагальна потреба у впровадженні механізмів, які б забезпечували більшу прозорість криптовалютних операцій, зокрема через використання технологій блокчейн-аналітики та співпрацю з фінансовими розвідками.

Водночас варто зазначити і про забезпечення захисту прав споживачів на ринку криптовалют. Відсутність чітких регуляторних рамок та недостатня обізнаність інвесторів про ризики, пов'язані з криптовалютами, призводять до численних випадків шахрайства та зловживань. Тож виникає необхідність розробки ефективних механізмів захисту прав споживачів, включаючи запровадження обов'язкових стандартів розкриття інформації та підвищення фінансової грамотності населення.

Зростання популярності криптовалют може зменшити ефективність традиційних інструментів монетарної політики, таких як контроль за грошовою масою та процентними ставками. Це може мати негативні наслідки для економічної стабільності, особливо в країнах з нестабільними фінансовими системами.

Численні виклики, з якими стикаються регулятори у процесі контролю за ринком криптовалют, вимагають комплексного підходу та тісної міжнародної співпраці, що дозволить забезпечити стабільність та безпеку глобальної фінансової системи.

У контексті глобалізації фінансових ринків, регулювання криптовалют стає критично важливим для забезпечення міжнародної фінансової безпеки. Одним із ключових викликів є відсутність єдиних стандартів регулювання, що ускладнює координацію між різними юрисдикціями. Це створює можливості для арбітражу регуляторних вимог, коли учасники ринку можуть переміщувати свої активи до країн з менш суворими правилами. Така ситуація підвищує ризики для фінансової стабільності, оскільки відсутність узгоджених норм може призвести до нерівномірного розподілу ризиків та ускладнити контроль за фінансовими потоками.

Не менш важливим є технологічна складність криптовалют, яка ускладнює їх регулювання. Блокчейн-технології, що лежать в основі криптовалют, забезпечують високу ступінь анонімності та децентралізації, що ускладнює ідентифікацію учасників транзакцій. Це ство-

рює виклики для правоохоронних органів у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванню тероризму. Крім того, швидкий розвиток технологій, таких як смарт-контракти та децентралізовані фінанси (DeFi), вимагає постійного оновлення регуляторних підходів, що може бути складним завданням для традиційних фінансових регуляторів [7].

Міжнародна співпраця є ключовим елементом у вирішенні викликів, пов'язаних з регулюванням криптовалют. Координація між країнами може сприяти розробці узгоджених стандартів та практик, що забезпечать ефективний контроль за криптовалютними ринками. Це включає обмін інформацією, спільні розслідування та розробку міжнародних норм, які б враховували специфіку криптовалют. Такі зусилля можуть бути реалізовані через міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд та Група двадцяти (G20), які вже активно працюють у цьому напрямку.

Однак, незважаючи на зусилля з боку міжнародної спільноти, існують значні перешкоди на шляху до ефективного регулювання криптовалют. Це включає різні економічні інтереси країн, різницю в рівні розвитку фінансових ринків та політичні фактори. Деякі країни можуть бути зацікавлені у збереженні ліберального підходу до регулювання криптовалют для стимулювання інновацій та залучення інвестицій, тоді як інші можуть віддавати перевагу більш жорстким заходам для захисту фінансової стабільності [8].

Таким чином, регулювання ринку криптовалют є складним і багатогранним завданням, яке вимагає комплексного підходу та міжнародної співпраці. Враховуючи швидкі темпи розвитку криптовалютних технологій, регулятори повинні бути готові до адаптації своїх підходів та впровадження нових механізмів контролю. Це дозволить забезпечити баланс між стимулюванням інновацій та захистом фінансової стабільності, що є ключовим для підтримки міжнародної фінансової безпеки.

У контексті глобалізації фінансових ринків, регулювання криптовалют стає важливим аспектом забезпечення міжнародної фінансової безпеки. Одним із ключових викликів є відсутність уніфікованих стандартів регулювання, що ускладнює координацію між різними юрисдикціями. Це призводить до ситуацій, коли криптовалютні активи можуть бути легально торговані в одній країні, але заборонені в іншій, створюючи потенційні можливості для арбітражу та ухи-

лення від регуляторних вимог. Така фрагментація регуляторного середовища підвищує ризики для фінансової стабільності, оскільки учасники ринку можуть використовувати ці розбіжності для здійснення операцій, що не відповідають міжнародним стандартам безпеки.

Важливими є питання прозорості та підзвітності криптовалютних транзакцій. Відсутність централізованого контролю та анонімність, що є характерними для багатьох криптовалют, створюють сприятливі умови для відмивання грошей та фінансування тероризму.

Важливою проблемою є інтеграція криптовалют у традиційну фінансову систему. З одного боку, криптовалюти можуть сприяти підвищенню ефективності фінансових операцій та зниженню витрат на транзакції. З іншого боку, їх інтеграція може створювати додаткові ризики для фінансової стабільності, особливо якщо врахувати можливість різких коливань їх вартості. Це вимагає розробки нових підходів до оцінки ризиків та управління ними, що є складним завданням в умовах швидко змінюваного ринкового середовища. Вирішення цих проблем є критично важливим для забезпечення фінансової безпеки та стабільності на глобальному рівні.

Висновки. Ринок криптовалют сьогодні є одним із найбільш динамічних і водночас ризикованих сегментів світової фінансової системи. Його стрімкий розвиток створює не лише нові економічні можливості, а й значні загрози для фінансової безпеки як окремих держав, так і міжнародного співтовариства в цілому. Відсутність єдиних стандартів правового регулювання, а також анонімність криптотранзакцій створюють умови для використання цифрових активів у схемах відмивання доходів, фінансування тероризму, ухилення від сплати податків та обходу санкційних режимів.

Одним із ключових викликів є забезпечення балансу між інноваційним розвитком криптоіндустрії та захистом публічних фінансових інтересів. Ефективна система регулювання повинна передбачати прозорість операцій з цифровими активами, належний фінансовий моніторинг і співпрацю між державами у сфері обміну інформацією. У цьому контексті особливе значення має імплементація міжнародних стандартів FATF щодо запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та забезпечення контролю за діяльністю постачальників віртуальних активів. Посилення фінансової безпеки у сфері криптовалют потребує комплексного

підходу і в першу чергу – поєднання як правових, так і інституційних механізмів. Тут доцільним є створення єдиних міжнародних принципів регулювання криптовалютного ринку, спрямованих на мінімізацію системних ризиків, захист прав користувачів та стабільність фінансової системи. Отже, вирішення проблем фінансової безпеки в контексті криптовалют

можливе лише за умови глобальної координації зусиль, розвитку регуляторних механізмів і впровадження технологічних інструментів моніторингу. Лише узгоджена політика держав та міжнародних організацій здатна забезпечити стабільність фінансового ринку і довіру до цифрових активів як легального елементу світової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дашутін І. Криптовалюта в Україні має правову форму т.з. «віртуального активу». URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1280727/>
2. Про віртуальні активи. Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2074-20#top>
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами. Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами» № 7150 від 13 березня 2022 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39211>
5. Висновок до проектів законів України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» від 7.11.2023 та 17.11.2023. URL: <https://komfinbank.rada.gov.ua/uploads/documents/34353.pdf>
6. Кобильник Д., Крамар В. Оподаткування операцій з віртуальними активами. *Наукові перспективи*. № 11(41) 2023. С. 924–931. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/7718/7763>
7. Wagman S. Cryptocurrencies and national security: The case of money laundering and terrorism financing. *Harvard National Security Journal*. 2022. URL: <https://journals.law.harvard.edu/nsj/2022/12/cryptocurrencies-and-national-security-the-case-of-money-laundering-and-terrorism-financing/>
8. Joebges H., Herr H., Kellermann C. Crypto assets as a threat to financial market stability. *Eurasian Economic Review*, 2025. 15, 473–502. <https://doi.org/10.1007/s40822-025-00311-4>

Латковський П.П. РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

У статті досліджуються питання регулювання ринку криптовалют та відзначається, що відсутність єдиного підходу у різних країнах до такого регулювання створює певні можливості для різного роду зловживань у зв'язку з чим постають виклики для міжнародної фінансової безпеки. Підкреслено децентралізований характер криптовалют, що робить їх привабливими для незаконної діяльності, такої як відмивання грошей та фінансування тероризму, створюючи виклики для правоохоронних органів та фінансових регуляторів, які намагаються запобігти використанню криптовалют у злочинних цілях. Відмічено часте використання криптовалют для анонімних транзакцій, що ускладнює їх відстеження та контроль. Розглянуто правове регулювання криптовалют в Україні, які мають правову форму віртуального активу та обґрунтовано, що оподаткування операцій з віртуальними активами є важливим питанням, так як вони впливають на фінансову безпеку будь якої країни. Проаналізовано національне законодавство та підкреслено, що існують проблеми щодо нормативно-правового регулювання у сфері обігу криптовалют та операцій з віртуальними активами у національному законодавстві.

Відмічено, що міжнародна фінансова безпека стикається з викликами, пов'язаними з волатильністю криптовалют та різким коливанням цін на цифрові активи, які мають вплив на фінансові ринки, створюючи ризики для інвесторів та фінансових установ. Різний підхід країн до регулювання криптовалют призводить до створення нерівних умов для учасників ринку.

Звернено увагу на відсутність єдиних міжнародних стандартів регулювання криптовалют та анонімність криптотранзакцій, що створює умови для використання цифрових активів у схемах відмивання доходів, фінансування тероризму, ухилення від сплати податків та обходу санкційних режимів. Також звернено увагу на забезпечення прозорості та підзвітності операцій з криптовалютами, що створює сприятливі умови для незаконних дій.

Зроблено висновок, що вирішення проблем фінансової безпеки в контексті криптовалют можливе лише за умови глобальної координації зусиль, розвитку регуляторних механізмів і впровадження технологічних інструментів моніторингу.

Ключові слова: криптовалюти, фінансова безпека, міжнародна фінансова безпека, правоохоронні органи, фінансування тероризму, віртуальні активи, оподаткування операцій з віртуальними активами, цифрові активи.

Latkovsky P.P. REGULATION OF THE CRYPTOCURRENCY MARKET: CHALLENGES TO INTERNATIONAL FINANCIAL SECURITY

The article examines issues of cryptocurrency market regulation and notes that the absence of a unified approach to such regulation in different countries creates certain opportunities for various types of abuses, thereby posing challenges to international financial security. The decentralised nature of cryptocurrencies is emphasised, which makes them attractive for illicit activities, such as money laundering and terrorist financing, creating challenges for law enforcement agencies and financial regulators attempting to prevent the use of cryptocurrencies for criminal purposes. The use of cryptocurrencies for anonymous transactions is noted, which complicates their tracking and control. The legal regulation of cryptocurrencies in Ukraine is considered, which have the legal form of a virtual asset, and it is substantiated that the taxation of transactions with virtual assets is an important issue, as they impact the financial security of any country. National legislation is analysed, and it is emphasised that there are problems concerning the regulatory framework for the circulation of cryptocurrencies and transactions with virtual assets within national legislation.

It has been noted that international financial security faces challenges related to the volatility of cryptocurrencies and the sharp fluctuation in prices of digital assets, which have an impact on financial markets, creating risks for investors and financial institutions. The differing approaches of countries to the regulation of cryptocurrencies lead to the creation of unequal conditions for market participants.

Attention has been drawn to the absence of unified international standards for regulating cryptocurrencies and the anonymity of crypto transactions, which creates conditions for the use of digital assets in money laundering schemes, terrorist financing, tax evasion, and the circumvention of sanctions regimes. Attention has also been drawn to ensuring the transparency and accountability of cryptocurrency operations, which creates favourable conditions for illegal activities.

It has been concluded that resolving the issues of financial security in the context of cryptocurrencies is only possible under the condition of global coordination of efforts, the development of regulatory mechanisms, and the implementation of technological monitoring tools.

Key words: cryptocurrencies, financial security, international financial security, law enforcement agencies, terrorist financing, virtual assets, taxation of virtual asset transactions, digital assets.

Дата надходження статті: 30.09.2025

Дата прийняття статті: 15.10.2025

Опубліковано: 04.12.2025